De la Amintiri de familie la Arhive digitale – Europeana și valențele educative ale colecțiilor sale digitale

Cristina Ioana Roiu
Biblioteca Academiei Române
E-mail: crissroiu@gmail.com

Cristina Ioana Roiu este bibliograf şi documentarist şi coordonează în prezent Serviciul de Documentare, Analiză şi Marketing Internaţional al Bibliotecii Academiei Române. Din anul 2011 este un colaborator activ al Europeana – Biblioteca, Arhiva şi Muzeul Digital al Europei, coordonând în România proiectele acesteia Europeana 1914-1918 şi Europeana 1989. Domeniile de interes actuale sunt utilizarea arhivelor digitale în scop educativ, proiectele crowdsourcing, dezvoltarea publicului si managementul cunoaşterii.

Rezumat

Digitizarea în masă a colecţiilor instituţiilor de tip GLAM (galerii, biblioteci, arhive si muzee) pune la dispoziţia utilizatorilor uriaşe resurse informaţionale istorice, culturale, lingvistice în format digital care sunt tot mai mult folosite în procesul educaţional de pretutindeni. Articolul descrie experienţa si rezultatele derulării în Romania a unor activităţi şi proiecte educative non formale ce au vizat crearea și utilizarea arhivelor digitale *Europeana 1914-1918* și *Europeana 1989*.

Cuvinte cheie: *valori educative ale arhivelor digitale, proiecte crowdsourcing, implicarea tineretului, resurse digitale*

1. Context general

Trăim de multă vreme într-o realitate din ce în ce mai mult *digitală* care modelează şi dirijează fiecare aspect important al vieţii, iar educaţia este unul dintre acestea. Pentru generaţia elevilor de 12-18 ani care s-au născut într-o lume masiv digitizată, generaţia "digital born", realitatea în care trăiesc viaţa de zi cu zi este masiv intersectată de experienţe virtuale, iar procesul de învăţare şi educare trebuie prin urmare adaptat acestei realităţi pentru a fi mai eficient.

Digitizarea masivă a arhivelor, colecţiilor patrimoniale şi documentare de orice fel a condus la existenţa unor mari resurse informaţionale digitale disponibile procesului de învăţare, care sunt tot mai mult utilizate în activitatea educaţională de pretutindeni.

BDD-A27034 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

Europeana – Biblioteca, Arhiva şi Muzeul Digital al Europei a acordat şi ea întotdeauna o mare atenţie reutilizării bogatelor sale resurse informaţionale digitale în procesul de educare şi învăţare.

Din acest punct de vedere, proiectele sale cu cel mai mare succes – *Europeana 1914-1918* şi *Europeana 1989* furnizează în momentul de faţă şi arhivele digitale cu cele mai multe reutilizări în domeniul educaţional.

2. Arhiva *Europeana 1914-1918* și activitățile educative derulate împreună cu elevi bucureșteni

Europeana 1914-1918 - un proiect care îşi are originea într-o idee a Universităţii din Oxford din 2006 şi care a demarat în anul 2011 în Germania (1), şi-a propus să colecţioneze scrisori, obiecte de familie, fotografii şi alte documente aferente Primului Război Mondial aflate în posesia europenilor, transpunându-le în format digital şi apoi expunându-le în cadrul Arhivei digitale *Europeana 1914-1918*. În timp, această "*Arhivă a europenilor*" a adunat peste 10 000 de povestiri de familie inedite şi peste 100 000 de pagini de documente digitale tip text, imagine sau audio în marea lor majoritate nepublicate anterior.

Prin unirea în ianuarie 2014 a acestui set de date cu arhivele realizate în cadrul proiectului *Europeana 1914-1918 Collections* (400 000 documente aferente Primului Război Mondial aflate în colecţiile celor mai importante biblioteci europene) şi a proiectului *Europeana EFG 1914* (660 ore de filme şi materiale audiovizuale din perioada Primului Război Mondial) s-a reuşit crearea celei mai mari Arhive Digitale dedicată Primului Război Mondial din lume adăpostită de website-ul www.europeana1914-1918.eu (2).

Această arhivă digitală impresionantă şi-a găsit imediat utilizarea în procesul educaţional, British Library punând la dispoziţie încă de la începutul proiectului o întreagă gama de resurse educationale aferente acestui subiect (3).

Şi în România cele patru campanii de colectare de documente de la public din cadrul proiectului *Europeana 1914-1918* (desfăşurate în Bucureşti, Cluj Napoca, Sibiu şi Orăştie în perioada septembrie 2013 – august 2014) au dus la adunarea unui impresionant material documentar digital aferent Primului Război Mondial.

Reprezentanţii *Europeana* în cadrul acestui proiect în Romania au organizat de-a lungul timpului diferite întâlniri cu elevi ai unor şcoli şi licee bucureştene pentru a utiliza în mod educativ aceste resurse educaţionale inedite.

În cadrul programului naţional „Şcoala Altfel", elevi ai Colegiilor Naţionale „Ion Neculce", „Gheorghe Lazăr", „Ion Luca Caragiale" şi ai Şcolii Generale Titu Maiorescu au organizat în aprilie 2014 împreuna cu echipa *Europeana* din România o serie de workshop-uri având ca temă Primul Război Mondial şi Arhiva Digitală *Europeana 1914-1918*.

Elevii din clasele IX -XII, au încercat să reconstruiască atmosfera acelor vremuri, utilizând resursele documentare oferite de site-ul *Europeana 1914-1918* (în principal arhiva de documente în limba română, dar şi arhivele de război în limbile franceză şi engleză).

BDD-A27034 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

Ei au creeat eseuri interesante despre anumite poveşti de familie, personaje importante sau aspecte inedite din Primul Război Mondial, aspecte ce se pot regăsi în website-ul *Europeana 1914-1918*.

Eseurile şi prezentările în limba română au încercat să surprindă nu numai perspectiva istorică a evenimentelor, dar mai ales cea umană.

Astfel, eseurile premiate au abordat urmatoarele subiecte (4):

- Povestea lui Dumitru Nistor
- Regina Maria a României şi Primul Război Mondial
- Artişti în vreme de război
- Copii în vreme de război
- Sprijinul moral al familiilor pentru soldaţii de pe front
- Medalii şi medaliaţi din Marele Război
- Povestea lui Iuliu Bologa
- O poveste despre cercetaşii României
- Prizonier în Rusia.

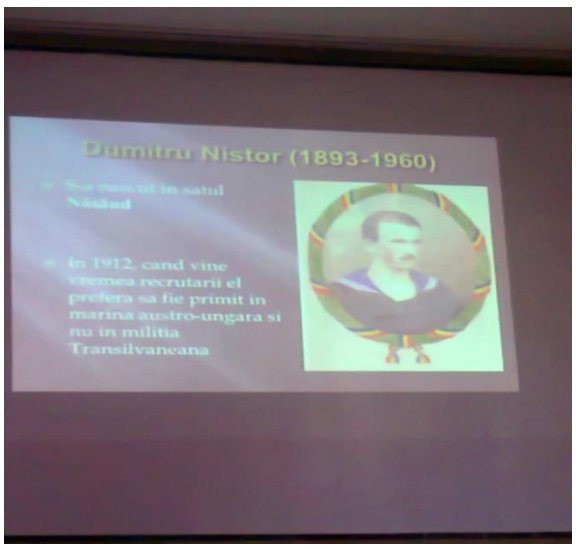

Figura 1. **Prezentarea poveştii lui Dumitru Nistor, Europeana CC BY SA.**

Şi profesorii de limba engleză şi franceză au găsit material documentar interesant în Arhiva *Europeana 1914-1918,* elevii având prilejul de a-şi testa şi îmbogăţi cunoştinţele de limbi străine cercetând direct documentele scrise în limbile franceză şi engleză în demersurile de căutare ale unor povești interesante din cadrul unei tematici stabilite (viaţa artiştilor în război, viața de zi cu zi a copiilor și a soldaților etc).

Un profesor de istorie la Colegiul National „Ion Neculce" a descris astfel arhiva *Europeana 1914-1918* din perspectiva pedagogului, dar şi a istoricului (5):

BDD-A27034 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

„Arhiva *Europeana 1914-1918* conține surse primare de excepţională valoare documentară, deoarece provin de la urmașii celor implicați direct în război, respectiv soldaţii, ofiţerii şi familiile lor.

Este o istorie trăită, o istorie în care ştiinţa se îngemănează cu afectivitatea, raţiunea cu emoţia. Fiecare informaţie istorică este filtrată de experienţa celui care o transmite; astfel că obiectiv şi subiectiv, general şi particular se contopesc într-o viziune complexă.

Perspectivele din care sunt relatate faptele sunt eroice, dramatice, tragice. Războiul a creat situaţii speciale la care oamenii au răspuns cu fapte de excepţie. Deasupra tuturor răzbat valori şi atitudini precum umanitarismul, demnitatea, toleranţa, gândirea critică.

Dincolo de adversităţile în care istoria aşează oamenii, valorile general umane rămân perene.

Site-ul invită la cunoaștere, la meditație, la analiză.

El este accesibil atât profanului cât şi savantului. El apropie istoria de oameni fiindcă experienţele personale sunt receptate mai uşor de public decât tratatele ştiinţifice. Într-un parcurs invers istoricul este și el castigat, deoarece are la dispoziţie un material imens de cercetare, dar rămas în mare măsură inedit, până la postarea lui online.

Site-ul oferă lecţii de viaţă la care cei tineri (dar şi ceilalţi) sunt invitaţi să ia aminte."

Activitățile derulate de către echipa *Europeana* și elevii bucureșteni în cadrul acestor workshop-uri s-au bucurat de mare succes, elevii declarându-se încântați să învețe cât mai multe despre Marele Război din jurnalele soldaților și civililor, din resursele informaționale online puse la dispoziţie de această arhivă (acestea fiind adesea sub formă de imagine și text sau chiar audio-video și având prin urmare un impact mai mare asupra lor).

3. Proiectul *Europeana 1989* și implicarea masivă a tinerei generații în derularea lui in România

Dacă în cazul Proiectului *Europeana 1914-1918* activitățile educaționale au vizat în principal cercetarea și reutilizarea resurselor informaționale prezente în arhiva online deja constituită, o abordare diferită a fost aleasă în cazul derulării proiectului *Europeana 1989* în România**,** unde implicarea tinerilor a fost stabilită şi planificată chiar în desfăşurarea evenimentului.

Astfel, la evenimentul din 19 decembrie 2014 desfășurat la Facultatea de Istorie a Universității București (6) unde s-au adunat amintiri ale participanților la evenimentele din decembrie 1989, întreaga echipă însărcinată cu preluarea documentelor ,digitizarea și prelucrarea povestirilor personale, a fost constituită din tineri (studenți în ultimul an, tineri doctoranzi, cercetători) care fie nu erau născuți la data desfășurării evenimentelor, fie aveau o vârstă prea fragedă pentru a-și aminti evenimentele de atunci.

În plus, la eveniment au participat și 14 liceeni de la Colegiile Naționale "Ion Neculce" și "Jean Monnet" care au ajutat echipa de digitizare în preluarea, transcrierea și digitizarea documentelor și a povestirilor personale.

BDD-A27034 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

În acest mod, întreaga manifestare a avut un aspect educativ pronunțat ce a facilitat schimbul de informații și interacțiunea între generații, tinerii având posibilitatea de a afla chiar de la participanții la acele evenimente ceea ce s-a întâmplat în acele zile, ca și unele detalii mai puțin cunoscute ale atmosferei din acele vremuri.

Figura 2. **Tineri înregistrând mărturiile unor participanți la Evenimentele din 21 decembrie 1989 Europeana CC BY SA**

Participanţii la eveniment au fost impresionați de povestea unor tineri ce și-au apărat cu propria viață idealurile și dorința de libertate, dar și de povestea unor cadre didactice precum profesorul de limba română Paul Popescu, care parcă presimţindu-şi sfârşitul scria cu mult timp înainte de eveniment versuri precum următoarele:

"Eu nu exist. Am fost cândva
Când apa nu era strânsă-n maluri,
Era întuneric afară și-n valuri
Plutea increatul.

Sunt obosit. Plec dintre voi,
Spre alte lumi mai bune! "

Tinerii, ca și reprezentanții *Europeana* au ascultat cu mare atenţie mărturia emoţionantă a unei bibliotecare despre distrugerile ireparabile de la Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti din zilele de 22 si 23 decembrie 1989 şi despre sentimentele trăite atunci când locul de muncă a fost distrus aproape în totalitate. Iată un fragment din mărturia acesteia:

„În dimineaţa zilei de 23 decembrie am ajuns cu greu în centru, adusă de o maşină care s-a oprit la semnele mele rugătoare. (...)Am urcat treptele de la Creţulescu şi am văzut cu ochii mei realitatea de la televizor. De după lacrimile care mi-au inundat ochii se ridica în faţa mea o clădire amputată, care striga neputincioasă către cer: de ce?

BDD-A27034 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

Am grăbit cu îndârjire pasul şi am ajuns în incinta clădirii care adăpostea biblioteca. Tancurile erau încă în faţa ei. M-am întâlnit cu câţiva colegi. Era înfiorător ce se întâmplase. Cu inima zdrobită, împreună cu un coleg, Sorin S., am urcat la etajul 1. Balustradele nu mai erau. Din Sala cataloagelor mai rămăseseră doar zidurile. Era valabil, de fapt, pentru toate sălile. În depozite, rafturile păstrau încă, scheletice arătări verticale, ca amintire a ceea ce fuseseră până ieri, cărţi! Am mers împreună cu Sorin şi am luat un steag tricolor, am decupat cu o lamă stema comunistă şi am urcat pe treptele lipsite de balustrade până în cupola clădirii. Acolo ne-am oprit şi am pus steagul fără stemă în locul ceasului mistuit de foc!"

Campania de colectare a acestor mărturii s-a dovedit a fi extrem de interesantă pentru tinerii participanți . Emoţia caldă, care învăluie informaţia istorică, însoţită, uneori, de dovezi materiale transmise de participanţii direcţi sau de familiile martirilor revoluţiei, oferă istoriei orale o putere de persuasiune sporită faţă de orice discurs academic.

De altfel, unul dintre tinerii ce a participat și la Workshop-urile dedicate Primului Război Mondial și Arhivei *Europeana 1914-1918* a exprimat foarte bine sentimentele încercate în timpul derulării campaniei *Europeana 1989* şi similitudinile găsite între eroii tineri şi soldaţii morţi şi cele două evenimente:

„Participând la construirea *Arhivei Digitale Europeana 1989, simt cum* într-un fel „*scriu istorie*". Este foarte emoționant totul. Iar versurile scrise de Laurence Binyon, unul din *Poeții Războiului cel Mare* despre soldații căzuți în Primul Război Mondial se potrivesc foarte bine și eroilor tineri căzuți la Revoluția din Decembrie 1989:

Ei nu vor apuca sa îmbătrânească, precum noi cei rămași aici,
Vârsta nu-i va împovăra, nici anii nu-i vor apăsa.
Dar la apusul Soarelui și la începutul zilei,
Ne vom aminti mereu de ei ...

Se pare că mereu nu învățăm ce trebuie din faptele trecutului…"

4. Câteva concluzii după desfășurarea evenimentelor

1. Tinerii sunt oricând mult mai încântați să–și faca temele și să-și găsească resursele informaționale necesare procesului educativ *online*, navigând într-un mediu în care oricum petrec mult timp. Resursele informaționale existente în arhivele digitale oferite de marile structuri infodocumentare sunt adesea de tip variat (imagine, text, audio sau audiovisual) făcând experiența de învățare mai atractivă, stimulând creativitatea și imaginația.

Iar experienta are un mai mare succes atunci când este aplicată unor grupuri mai mari (în clase de exemplu) unde munca în grup şi spiritul de echipă sunt, de asemenea, stimulate.

2. Arhivele de tipul *Europeana 1914-1918* și *Europeana 1989,* fiind pan-europene, pun în lumină cele două evenimente într-un context global, permițând elevilor să le urmarească într-un context mai larg și să înțeleagă experiența traumatizantă trăită de toți

BDD-A27034 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)

europenii de rând în timpul Primului Război Mondial (indiferent de care parte a baricadei s-au situat guvernele lor), cât și experiența est-europenilor în timpul regimurilor comuniste dictatoriale – o experiență atât de asemănătoare.

Alăturarea tuturor acestor mărturii într-un singur loc, oferă o imagine de ansamblu a evenimentelor istorice și posibilitatea comparării contextului și situațiilor specifice.

3. Este o realitate faptică preferința utilizatorilor de orice vârstă pentru accesarea de informații online, pentru utilizarea de resurse informaționale digitale în format full text şi de o bună calitate ce permite reutilizarea acestor informaţii în diferite scopuri.

În acest sens, bibliotecile (alături de arhive, muzee și galerii) trebuie să fie în prima linie a oferirii unor resurse informaționale de calitate și din surse de încredere.

Astfel, Biblioteca Academiei Române, locul unde a fost lansată Campania *Europeana 1914-1918* în România și unde s-a desfășurat și prima campanie de colectare din cadrul acestui proiect, a recunoscut utilitatea întreprinderii unor acțiuni în sensul creeării unei platforme educaționale moderne, aptă a pune la dispoziție bogatele resurse informaționale de care dispun bibliotecile în sprijinul procesului educaţional. În acest sens, Biblioteca Academiei Române este una din inițiatoarele platformei *DigiEduCult* (7), alături de Biblioteca Națională, de Biblioteca Centrală Universitară și de Ministerul Educației Naționale și Cercetării având tocmai acest scop.

4. O regulă de bază în ceea ce privește implicarea și dezvoltarea publicului în lumea culturală este: ” Fii întotdeauna acolo unde este publicul tău !”

În mod similar, structurile infodocumentare și patrimoniale trebuie să se adapteze noului context informațional global și *să fie acolo unde își desfășoară viaţa de zi cu zi utilizatorii săi pregătind oferte informaționale adaptate procesului de informare, educare și cercetare în forma în care acestea se desfășoară în prezent*.

Referințe bibliografice

(1) *Pro Europeana. Europeana 1914-1918.* 2012 [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://pro.europeana.eu/project/europeana1914-1918

(2) *Europeana1914-1918.* [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://www.europeana1914-1918.eu/ro/about

(3) *British Library .World War One*. [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://www.bl.uk/world-war-one/teaching-resources

(4) Biblioteca Academiei Române. *Buletin Informativ nr. 10, An III*. [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://www.biblacad.ro/buletine%20informative/2014/BINF10.pdf

(5) *Ibidem*, p. 6.

(6) Biblioteca Academiei Romane. *Buletin Informativ nr. 7, An IV*. [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://www.biblacad.ro/buletine%20informative/2015/BINF7.pdf

(7) *Inițiativa Educație și Cultură în Era Digitală – DigiEduCult*. 2015 [Online]. [Accesat 13 noiembrie 2015]. Disponibil la: http://www.digieducult.ro

BDD-A27034 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:19 UTC)